

10. Україні потрібна ІТ-академія // Уряд. кур'єр. – 2012. – № 30. – С. 3. – (16 лют.).
11. Українська аудиторія Facebook з початку року зросла на 500 тис. користувачів // iPress.ua. – Режим доступу : [http://ipress.ua/news/ukrainska\\_audytoryiya\\_facebook\\_z\\_pochatku\\_roku\\_zrosla\\_na\\_500\\_tys\\_korystuvachiv\\_23946.html](http://ipress.ua/news/ukrainska_audytoryiya_facebook_z_pochatku_roku_zrosla_na_500_tys_korystuvachiv_23946.html).
12. Устенко А. Из Украины со взломом / А. Устенко // Фокус. – 2011. – 9 груд. – С. 38–39.
13. Цюпин Б. Кому страшні українські хакери? / Б. Цюпин // Український тиждень. – 2011. – № 38. – С. 32–33. – (16–22 верес.).
14. Яблонский С. Эксперт: Государство не станет “пересчитывать” блогеров : [Украинское государство не будет фиксировать всех блогеров и пользователей Интернета] / Станислав Яблонский // delo.ua. – Режим доступу: <http://delo.ua/tech/ekspert-gosudarstvo-ne-stanet-pereschityvat-bloggerov-162029>.
15. H.R.4681 – Intelligence Authorization Act for Fiscal Year 2015. – <https://www.congress.gov/bill/113th-congress/house-bill/4681/text>.

**Melnykov O. F., Onishchenko Y. M. Reform of State Mechanisms to Fight Cybercrime.**

*And consider the problems of reforming state mechanisms to combat cybercrime and as part of state policy in the fight against crimes in the field of information, telecommunication technology and state regulation and control over it.*

**Key words:** normative base, convention, cybercrime, cyber security, crime, telecommunication technology, the government strategy.

*Надійшла до редколегії 02.09.2015 р.*

**УДК 321:630**

**О. А. Мельниченко,**

*д.держ.упр., проф.,*

*професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарPI НАДУ,  
м. Харків*

## **ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

*Виокремлено характерні ознаки вітчизняного лісового господарства. Забезпечено подальший розвиток тлумачення поняття “державне управління лісовим господарством”. Удосконалено класифікацію механізмів впливу на його розвиток. Конкретизовано перелік спеціфічних засобів (у межах традиційних методів) державного управління лісовим господарством. Узагальнено рекомендації щодо забезпечення розвитку цієї галузі національної економіки.*

**Ключові слова:** державне управління, механізми, методи, засоби, розвиток, лісове господарство.

Загальновідомо, що ліси є “легенями Планети”. До того ж більшість людей полюбляють проводити дозвілля в лісі, який є чудовим місцем для відпочинку, збирання грибів, ягід і лікарських рослин та ін. Ліси також є джерелом сировини для деревообробної, целюлозо-паперової, хімічної, харчової й фармацевтичної промисловості, меблевого виробництва й майстрів народних промислів тощо. Крім того, ліси є територією для здійснення господарської діяльності, яка передбачає створення робочих місць і виготовлення продукції, а з тим – формування ВВП. Саме тому цілком виправданим є твердження: “добробут місцевих громад у багатолісних районах безпосередньо залежить від сталого розвитку лісового господарства” [18, с. 52],

що, у свою чергу, “безпосередньо впливає на розвиток економіки регіону й стан суспільного здоров’я та розвиток рекреаційної індустрії” [8, с. 107].

Означене відбиває суспільну значущість лісів як сукупності компонентів природи та “майданчика” для ведення лісового господарства – “лісоресурсного комплексу країни, що поєднує лісосировинний та лісовиробничий підкомплекси, і лісоресурсну інфраструктуру” [1, с. 10]. Оскільки “вилучення деревини з лісових екосистем для виробництва лісових матеріалів (“лісокористування”) є необхідною умовою отримання доходів суб’єктами господарювання з лісівництва” [5, с. 86], тому саме держлісгоспи (а не ліси) є основним об’єктом державного управління. При цьому держава регулює діяльність й інших суб’єктів господарювання, які заготовляють дари лісу (у т. ч. деревину), організовують полювання та відпочинок у лісових масивах тощо.

Беззаперечно, суспільство зацікавлене в належному виконанні лісовим господарством екологічної, економічної, соціальної та рекреаційної функцій, а відтак – у розвитку цієї галузі національної економіки. Проте досягнення цієї мети ускладнюється через таке: малолісистість територій, середній вік деревостанів перевищує оптимальний, тривалий (близько 100 років) виробничий цикл лісовирощування та високий термін окупності витрат, виконання державою функцій нормування та контролю, власника й суб’єкта господарювання, підпорядкованість держлісгоспів різним міністерствам і відомствам, адміністративні методи визначення виду й місця рубки, правова нерегульованість багатьох питань щодо вирощування, заготівлі та перероблення деревини, екстенсивність лісокористування, недосконалий менеджмент галузі, планове ціноутворення на лісопродукцію, дефіцит коштів на охорону й відтворення лісів, площі вирубок перевищують площі посадки молодняку, невідповідність обсягів ресурсів лісової сировини та виробничих потужностей щодо їхньої переробки, неврахування екологічних і гідрологічних наслідків суцільних вирубок, масштабні лісові пожежі тощо. Крім того, офіційною статистикою не виокремлено дані про параметри розвитку лісового господарства, які рахуються разом із сільським і рибним господарством, що фактично унеможливує об’єктивний аналіз тенденцій стану цієї галузі національної економіки. Вказані проблеми, з одного боку, певною мірою “виправдовують” думку О. Дребот, О. Фердичко щодо “існування і водночас відсутності в Україні лісового сектора економіки” [19, с. 71], а з іншого – актуалізують проблему підвищення результативності державного управління розвитком лісового господарства.

Передусім слід відзначити, що різні аспекти розвитку лісового господарства стали наріжним каменем дисертаційних досліджень з державного управління (М. Бизова), економіки (Л. Андрушко, І. Антоненко, Р. Бабич, А. Дейнека, С. Мельник), біології (В. Солодкий) та права (В. Непийвода, Н. Юрчишин) тощо. Попри це науковці зберігають інтерес до цієї проблематики. Зокрема, А. Бобко висвітлює особливості справляння податку за спеціальне використання лісових ресурсів. В. Голян, А. Гордійчук, С. Демидюк окреслюють можливості імплементації зарубіжного досвіду вдосконалення еколого-економічного регулювання лісогосподарського підприємництва. Е. Дробко, В. Левківський досліджують теоретичні аспекти державного управління у сфері лісових відносин. Р. Леню обґрунтовує фінансово-економічний механізм державного управління будівництвом лісових доріг. І. Синякевич визнає можливість використання інструментів національної політики в лісовому господарстві як засобу покращення стану екосистеми. І. Федотов, Р. Янчевський аналізують сучасний стан державного управління лісовим

господарством і визначають необхідність подальшого його вдосконалення в умовах проведення адміністративної реформи в Україні.

Віддаючи належне напрацюванням вітчизняних науковців, слід наголосити на існуванні дефіциту комплексних досліджень у цій царині, а відтак – необхідності продовження наукових розвідок за даною проблематикою.

Метою статті є розроблення рекомендацій щодо розвитку вітчизняного лісового господарства. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1) виокремити характерні ознаки вітчизняного лісового господарства; 2) забезпечити подальший розвиток тлумачення поняття “державне управління лісовим господарством”; 3) удосконалити класифікацію механізмів впливу на його розвиток; 4) конкретизувати перелік специфічних засобів (у межах традиційних методів) державного управління лісовим господарством; 5) узагальнити рекомендації щодо забезпечення розвитку цієї галузі національної економіки.

Розвиток лісового господарства (як і решти галузей національної економіки) істотною мірою залежить від впливу держави, яка “відіграє провідну роль у регулюванні суспільних відносин щодо лісів” [14, с. 12]. Відповідний вплив здійснюється в різних формах. Наприклад, задавання “траєкторії” розвитку галузі забезпечується “державною політикою у сфері лісових відносин – комплексом правових, фінансових, адміністративних та організаційних заходів, включаючи процес прийняття рішень, із використанням яких держава цілеспрямовано впливає на регулювання суспільних відносин, що стосуються володіння, користування та розпоряджання лісами і спрямовуються на забезпечення охорони, відтворення та стале використання лісових ресурсів з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства” [6, с. 153]. При цьому важко погодитися з А. Дейнекою, який наголошує, що в Україні “відсутня законодавчо оформлена національна політика щодо розвитку лісового господарства” [7, с. 3], оскільки нині чинними є Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства України” (від 7 лютого 2004 р. № 171/2004), постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної цільової програми “Ліси України” на 2010–2015 роки” (від 16 вересня 2009 р. № 977), розпорядження Кабінету Міністрів України “Концепція реформування та розвитку лісового господарства” (від 18 квітня 2006 р. № 208-р.) та інші нормативно-правові документи, що визначають специфіку впливу держави на розвиток цієї галузі.

Ураховуючи той факт, що переважна більшість лісів і суб’єктів господарювання, які там господарюють, мають державну форму власності, цілком виправданим убачається державне управління лісовим господарством. Зокрема, колектив науковців акцентує на необхідності “державного управління лісами – організації ведення лісового господарства, здійсненні контролю за дотриманням лісового законодавства, охороні та захисту лісів, використанні лісових ресурсів, що включає увесь комплекс дій, спрямований на досягнення цілей лісової політики” [15, с. 13], тим самим, з одного боку, доволі точно відображаючи зміст регуляторного впливу держави в цій царині, а з іншого – займаючи дискусійну позицію щодо об’єкта такого впливу (ліси, а не лісове господарство). У цьому контексті більш правомірним є пропонуване Е. Дробко, В. Левківським поняття “державне управління у сфері лісових відносин” [9, с. 152], тлумачення якого відображає загальні засади управлінського впливу держави, але не лише не розкриває його специфіку стосовно лісового господарства, а й навіть не містить згадки про цю галузь.

Функції державного управління лісовим господарством реалізуються через побудову відповідного механізму, під яким М. Бизова розуміє “сукупність практичних

заходів, засобів, важелів і стимулів, за допомогою яких суб'єкти державного управління лісовим господарством здійснюють цілеспрямований вплив на сферу лісового господарства з метою досягнення поставлених цілей та узгодження інтересів” [3, с. 6]. Загалом перелік механізмів державного управління та особливості їхнього застосування істотною мірою залежать від наявних проблем і доступних ресурсів, необхідних для їх вирішення. При цьому дискусійними є пропозиції окремих науковців “упровадити ринкові механізми” [6, с. 27; 7, с. 12], хоча зазначені механізми впливають на суспільні процеси постійно й поза волею держави та суб'єктів господарювання та мають за мету виправити недоліки державного управління.

Виправити загалом невтішну ситуацію в лісовому господарстві України можливо лише за умов консолідації держави, бізнесу та громадськості. При цьому цілком слушними є такі пропозиції науковців:

- поєднати економічні, соціальні й екологічні складові національної системи лісоуправління;
- запровадити екологоорієнтоване лісоуправління на місцевому рівні з урахуванням наявних потреб;
- враховувати екологічну вразливість лісових екосистем, еколого-економічних умов лісокористування в окремих регіонах;
- оптимізувати параметри лісистості територій відповідно до їхніх природних і соціально-економічних умов;
- перейти на якісно нову системну і до того ж активну форму управління охороною та відтворенням лісів у системі екологічної мережі;
- вдосконалити системи та технології державного контролю за дотриманням лісового законодавства [5, с. 12–14];
- покласти на держлісгоспи та районні державні адміністрації функції контролю та координації виконання плану будівництва лісовозних доріг;
- розробити та використовувати механізм зонування територій лісового господарства за функціональним призначенням з урахуванням рівня економічної доступності лісів;
- запровадити механізм оцінювання рівня прибутковості лісових ресурсів на засадах ренти [20, с. 196–198];
- активізувати процес сертифікації лісогосподарських послуг і лісогосподарської продукції;
- опрацювати механізм надання в заставу банківським установам ділової деревини під отримання кредитних ресурсів для укладання лізингових угод і придбання сучасного високотехнологічного обладнання;
- реалізувати пілотний проект формування вертикально інтегрованої підприємницької структури в найбільш заліснених районах;
- створити регіональні лісопереробні центри для виробництва лісогосподарської продукції [12, с. 69];
- формувати кластер приватних лісових власників головним чином за рахунок платного або безоплатного отримання у власність малоприсадибних і непридатних для сільськогосподарського використання земель та заліснення їх [11, с. 19];
- відокремити лісокористування від лісівництва [4, с. 79];
- стимулювати створення на базі держлісгоспів лісових асоціацій і розвиток кооперативного руху щодо розширення масштабів агролісомеліорації та створення захисних лісосмуг [13, с. 32];

- активізувати участь лісового господарства в торгівлі квотами на викиди парникових газів [16, с. 61];
- провести реконструкцію насадкових плантацій, що існують [17, с. 7];
- розширити використання енергії з лісової біомаси та вирощування лісових біоенергетичних плантацій за рахунок розмноження інтродуцентів і швидкорослих порід дерев;
- збільшити норми заготівлі деревини в стиглих і перестиглих лісових масивах;
- використовувати механізми публічно-приватного партнерства для залучення додаткових ресурсів у розвиток галузі.

Проведені узагальнення публікацій за даною проблематикою [1–3; 7; 10; 11] та результати власних досліджень дозволили:

1. Виокремити характерні ознаки вітчизняного лісового господарства: пріоритет екологічної та рекреаційної функції над економічною та соціальною; незначна (порівняно з іншими європейськими країнами) лісистість території; низька інвестиційна привабливість галузі через державну власність на ліси та тривалий (близько 100 років) термін виробничого циклу.

2. На підставі результатів дослідження сутнісних характеристик вживаного поняттєвого апарату дістало подальшого розвитку тлумачення поняття “*державне управління лісовим господарством*”, під яким слід розуміти комплексне використання уповноваженими органами державної влади доступних сил і засобів регуляторного впливу для примноження та ефективного використання лісових ресурсів, належного виконання галуззю покладених на неї функцій.

3. Удосконалити класифікацію механізмів впливу на розвиток галузі: а) *за формою впливу*: державна лісова політика, державне управління лісовим господарством, державне регулювання та управління діяльністю; б) *за способом впливу*: інституційні, економічні, організаційні, правові; в) *за об’єктом впливу*: лісове господарство; лісовий сектор економіки; лісовий, лісоресурсний комплекс; суспільні відносини щодо охорони, використання та відтворення лісів; діяльність лісгосподарських підприємств; г) *за спрямованістю впливу*: реалізації права власності на ліси; розподілу функцій з розпорядження лісами між органами державної влади різних рівнів; екологізації лісового комплексу; запровадження принципів сталого управління агроландшафтами; формування та забезпечення економіко-правової відповідальності у сфері лісокористування й лісовирощування; залучення зацікавлених осіб до системи управління лісами та лісовим господарством; охорона й відтворення лісових насаджень; взаємоузгодження системних змін власне галузевих структур лісового комплексу.

4. Конкретизувати перелік специфічних засобів (у межах традиційних методів) державного управління лісовим господарством: а) *адміністративні*: поділ лісів на категорії залежно від значення й основних виконуваних функцій; екологічна сертифікація лісів; державні стандарти, що регулюють технологічні процеси відтворення та використання лісів; дозволи на ведення лісового господарства; стягнення за порушення правил лісокористування та шкоду, заподіяну лісовому господарству; б) *економічні*: лісоресурсна рента; плата за використання лісу на корені (зокрема, попенна плата), за землі лісового фонду; субсидії та дотації на лісозахисні заходи; пільги при сплаті екологічних податків і платежів за лісокористування; в) *правові*: Лісовий кодекс України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази Державного агентства лісових ресурсів України та міністерств – користувачів лісових масивів;

г) *організаційні*: ведення державного лісового кадастру, обліку і моніторингу лісів; приватизація деградованих і малопродуктивних угідь для заліснення; відкритий продаж на конкурсних засадах частини лісових масивів, що мають експлуатаційне значення; передання окремих лісових земель приватним і комунальним суб'єктам для неприбуткового використання (природоохоронної діяльності, охорони історико-культурних пам'яток тощо).

Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме подальшому розвитку національного лісового господарства.

#### **Література:**

1. *Антоненко І. Я.* Напрями модернізації та забезпечення динамічного розвитку лісоресурсного комплексу України: теорія, методологія, практика : автореф. дис. ... д.е.н. : спец. 08.00.06 "Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища" / І. Я. Антоненко. – К., 2010. – 38 с.
2. *Бабич Р. Б.* Організаційно-економічний механізм регулювання екологізації виробництва (на прикладі лісового комплексу) : автореф. дис. ... к.е.н. : 08.08.01 "Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища" / Р. Б. Бабич. – К., 2005. – 21 с.
3. *Бизова М. Б.* Вдосконалення механізму державного управління лісового господарства (на матеріалах півдня України) : автореф. дис. ... к.держ. упр. : спец. 25.00.02 "Механізми державного управління" / М. Б. Бизова. – Одеса, 2010. – 20 с.
4. *Бобко А.* Лісівництво і державна політика щодо користування землями лісогосподарського призначення в Україні / А. Бобко // Економіка України. – 2012. – № 7. – С. 70–79.
5. *Бобко А. М.* Економіка лісівництва починається з використання земельних угідь за призначенням / А. М. Бобко // Економіка України. – 2014. – № 5. – С. 80–93.
6. *Голян В. А.* Удосконалення еколого-економічного регулювання лісогосподарського підприємництва: вітчизняні реалії та доцільність імплементації зарубіжного досвіду / В. А. Голян, С. М. Демидюк, А. І. Гордійчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 26–28.
7. *Дейнека А. М.* Методологія управління лісовим господарством на еколого-економічних засадах : автореф. дис. ... д.е.н. : 08.00.06 "Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища" / А. М. Дейнека. – Львів, 2010. – 37 с.
8. *Долішній М. І.* Регіональні аспекти екологізації економіки / М. І. Долішній // Науковий вісн. НЛТУУ. – 2005. – Вип. 15.6. – С. 103–111. – (Серія "Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища").
9. *Дробко Е. В.* Державне управління та державна політика у сфері лісових відносин: теоретичний аспект / Е. В. Дробко, В. М. Левківський // Науковий вісн. Академії муніцип. упр. – 2013. – № 2. – С. 147–153. – (Серія "Управління").
10. *Лакида П. І.* Лісополітичні аспекти лісової сертифікації в Україні / П. І. Лакида, П. В. Кравець // Науковий вісн. Нац. аграр. ун-ту. – 2002. – № 54. – С. 43–50.
11. *Мельник С. О.* Еколого-економічні аспекти реформування лісового господарства України : автореф. дис. ... к.е.н. : 08.08.01 "Економічна теорія та історія економічної думки" / С. О. Мельник. – Львів, 2003. – 20 с.
12. *Мельник Т. Д.* Перспективи інвестиційного забезпечення розвитку регіональних лісогосподарських комплексів / Т. Д. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 11. – С. 67–70.
13. *Мельник Т. Д.* Регіональні особливості відтворення лісоресурсного потенціалу: інвестиційно-інституціональний аспект / Т. Д. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 12. – С. 29–32.
14. *Непийвода В. П.* Правове регулювання суспільних відносин щодо лісів у контексті сталого розвитку : автореф. дис. ... к.ю.н. : 12.00.06 "Юридична психологія" / В. П. Непийвода. – К., 2006. – 20 с.
15. *Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття* / Н. Р. Малишева, В. І. Олещенко [та ін.]. – К. : Хімджест, 2003. – 176 с.
16. *Синякевич І.* Національна політика в лісовому господарстві у контексті глобальних екологічних загроз / І. Синякевич // Економіка України. – 2012. – № 1. – С. 61–68.

17. Ткач В. П. Сучасні проблеми розвитку лісового господарства Харківської області / В. П. Ткач, І. Ф. Букша, М. М. Ведмідь // Лісівництво і агролісомеліорація. – Х. : УкрНДЛПГА, 2013. – Вип. 122. – С. 3–11.

18. Управління розвитком гірських територій: зарубіжний досвід / В. С. Кравців, Ю. І. Стадницький, В. В. Демченко [та ін.]. – Львів, 2001. – 69 с.

19. Фурдичко О. Лісовий сектор економіки України: проблеми і перспективи розвитку / О. Фердичко, О. Дребот // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 70–79.

20. Ярема І. І. Напрямки стимулювання сталого використання лісоресурсного потенціалу гірських територій державними лісгосподарськими підприємствами / І. І. Ярема // Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 194–199.

**Melnychenko O. A. Forestry as Public Administration Object.**

*This thesis is determined the characteristic features of the national forest. Provided further development of notion of “state forest management”. Classification of mechanisms of influence on its development. Bus given specific list-specific tools (within traditional methods) of state forest management. Generalized recommendations for the development of this sector of the national economy.*

**Key words:** governance, mechanisms, methods, tools development, forestry.

*Надійшла до редколегії 22.09.2015 р.*

**УДК 351.82**

**Ю. О. Ульяновченко,**

*д.держ.упр., проф.,*

*професор кафедри економічної політики та менеджменту ХарPI НАДУ,  
м. Харків*

**Г. О. Свиридова,**

*головний спеціаліст відділу вищої освіти і науки*

*управління освіти і науки Департаменту науки і освіти ХОДА,  
м. Харків*

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ  
ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ**

*Обґрунтовується необхідність використання нових методологічних підходів до процесів підтримки управлінських рішень на засадах розвитку використання новітніх методів управління, що, у свою чергу, змінює систему державного регулювання цих процесів, потребує їхньої державної підтримки.*

**Ключові слова:** державне регулювання, інформаційні технології, процес прийняття управлінських рішень.

Розвиток сучасного суспільства зумовлює переорієнтацію органів державного та місцевого управління на застосування інформаційних технологій у своїй діяльності. Тому використання інформаційних технологій сприяє розвитку системи регіонального управління, скорочує управлінські витрати, розширює доступ населення до інформаційних джерел, змінює систему взаємовідносин у процесі прийняття управлінських рішень. Суттєво змінюються можливості поширення, зберігання та отримання інформації, покращується результативність прийняття управлінських рішень. З інформаційного погляду процес прийняття державноуправлінських рішень – складна динамічна система,